

Библиофилство

АННА АНГЕЛОВА

Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“

✉ anna@libsu.uni-sofia.bg

АНТОЛОГИЯТА „ПОЛСКИ ПОЕТИ“

Анотация:

Статията разглежда уникалното копие на антологията „Полски поети“, публикувана през 1921 г. и принадлежала на проф. Боян Пенев. Антологията представя 21 полски творци с редица стихотворения, кратки биографични бележки и портрети. Копието влиза в Софийската университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ чрез частната библиотека на Боян Пенев и има надпис от съставителката и преводачката на поезията Дора Габе-Пенева. Това е най-обширното ѝ преводаческо дело. Проф. Боян Пенев е автор на предговора към антологията.

Ключови думи: антология, полски поети, Дора Габе, Боян Пенев, надписи, лична библиотека, уникални копия, съставител, преводач, предговор

В изпълнение на волята на проф. Боян Пенев почти година след внезапната му смърт съпругата му Дора Габе се обръща с писмо до Ректора на Софийския университет от 19 юни 1928 г., в което съобщава, че е готова да предаде личната му библиотека, състояща се от „4814 съчинения в 6657 тома, оценени на половин милион лева“ (Петкова, Шопова 2011: 275). Академическият съвет приема с благодарност дарението и на 1 август книгите са предадени в Университета. Библиотеката на проф. Пенев е изключително ценна и отразява широкия периметър на неговите творчески търсения като литературен историк, утвърден познавач на българската литература и блестящ славист. Наред с българските книги библиотеката му съдържа редица ценни издания на немски, полски, руски, сръбски, френски и други езици.

Срещата между полската и българската литература дълбоко вълнува Боян Пенев. Той е неуморен популяризатор на полската литерату-

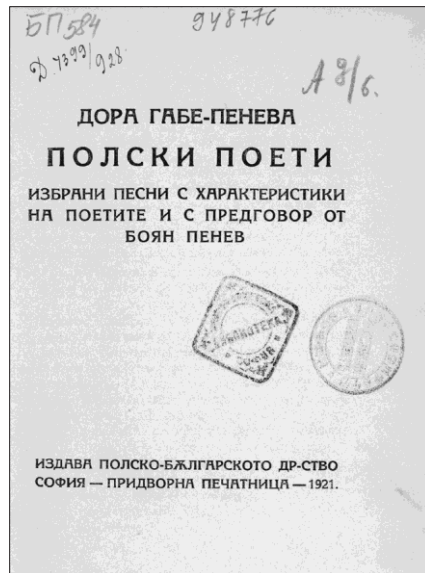
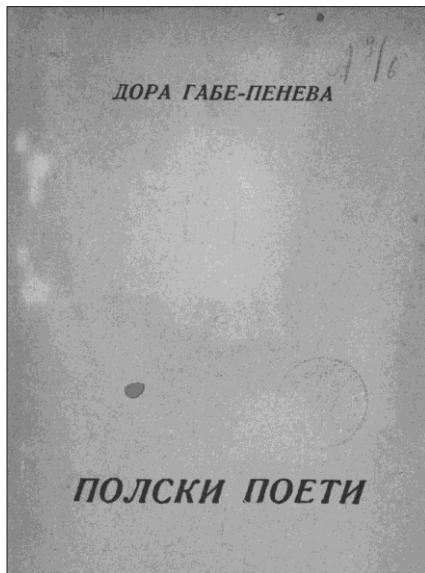
ра у нас, а вниманието му като изследовател е привлечено от полския романтизъм и по-специално от неговите най-видни представители – Адам Мицкевич, Юлиуш Словацки и Зигмунд Красински. В библиотеката на Боян Пенев има около 250 полски книги¹. Сред полските автори и творби, намерили място в библиотеката му, могат да се посочат – „Przegląd językowych zabytków staropolskich do r. 1543” (1915) от Jan Łoś, „Dzieje narodu polskiego” (2. wyd. 1906) от Władysław Smoleński, „Czary i czarty polskie oraz wypisy czarnoksiężskie” (1924) от Julian Tuwim, „Pan Tadeusz Mickiewicza a romans Waltera Scotta” (1919) от Konstantyn Wojciechowski, „Grób Warneńczyka. Badania autentyczności grobu przy 4-tym kilometrze pobjowiska Warneńskiego z d. 10-go listopada 1444 r.” (1911) от Jan Grzegorzewski; „Listy ludowe z Żarówki” (1911) от Tadeusz Lehr-Splawiński, „Wstęp do literatury polskiej” (1924) от Gabriel Korbut „Zarys pojęć o narodzie” (1901) от Jan Herburt-Heybowicz и Henryk Stanisław, „Wyobraźnia artystyczna Bolesława Prusa” (1922) от Jan Stanisław Bystron, „Liryka Mihovila Nikolića” (1906) от Tadeusz Stanisław Grabowski, „Marchońt gruby a sprośny” (1920) от Jan Kasprowicz, „Albania i Albańczycy” (1914) от Jan Grzegorzewski, „Pesymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństwa” (1915) от Marian Zdziechowski, „Pamiętniki Paska” от Jan Chryzostom Pasek, „Zygmunt Krasiniski” (т. 1–2, 1912) от Stanisław Tarnowski. Правят впечатление и притежаваните от Боян Пенев библиофилски номерирани издания – „Sonety krymskie” (1923, №131) от Adam Mickiewicz, „Król-Duch” (1925, №276) от Juliusz Słowacki, „O miłości do ksiąg to jest philobiblon traktat łaciński Ryszarda de Bury” (1921, №184) и много други.

През академичната 1913/14 г.² проф. Боян Пенев е изпратен в командировка в Полша, Чехия и Германия, придружен от Дора Габе. През 1913 г. са в Краков, а след това през 1914 г. посещават последователно Берлин, Прага, Инсбрук и Гринделвалд. Това пътуване и двамата отразяват в дневниците си. В дневника на Б. Пенев няма отбелязани конкретни впечатления от Полша, с изключение на една кратка бележка, писана на 22. XI. в Краков, която отразява по-скоро душевното му състояние. Бележката изразява дълбоката тъга и самовглъбеност на Боян Пенев, който отбелязва: „Понякога мъчително се стремя да доловя някакъв тон, някаква мисъл, някакъв образ, който е скъп за мен“. За разлика от него Дора Габе в спомените си, записани от Мария Михаил, на няколко пъти се връща към времето, прекарано в Полша, като подчертава, че на желанието ѝ да отидат в Русия Боян Пенев се проти-

¹ В момента книгите от библиотеката се каталогизират и точният брой на притежаваните от Б. Пенев полски издания може да се посочи след приключване на обработката на книгите.

² В спомените си Дора Габе отбелязва: „Една година бяхме с Боян в Полша, Германия, Италия... Всъщност в живота ми с него най-богат и щастлив момент си остана тази година.“ (Михаил 1994: 57).

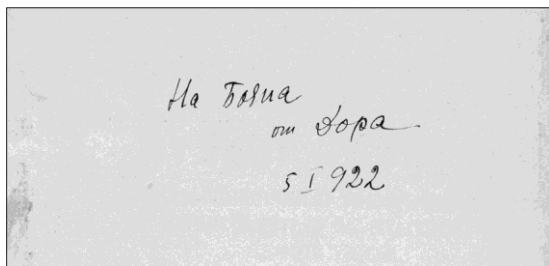
вопоставя категорично: „Не. Първо в Полша ще идем“ (Михаил 1994: 106). За атмосферата в Полша Дора Габе си спомня като за време без поезия: „Не мога да кажа, че тогава съм писала стихове. Боян също нищо не пишеше. Само четеше, четеше... Боян потъваше в миналото на Полша, а то бе дълбоко. Казваше ми какво да прочета“ (Михаил 1994: 106). Така, постепенно заставена от Боян Пенев „да се захване да учи полски“ и да преработва негови преводи на отделни откъси от „Пан Тадеуш“ в стихове, тя признава, че се е превърнала в запалена почитателка и ревностна пропагандаторка на полската литература.

На практика Дора Габе започва активната си преводаческа дейност след 1917 г. Поетесата превежда от няколко езика – полски, руски, френски и чешки. Плод на активното ѝ сътрудничество с Боян Пенев и любовта ѝ към полската литература е най-мощното ѝ преводаческо дело – антологията „Полски поети“, публикувана през 1921 г.

Чрез библиотеката на проф. Боян Пенев в Университетската библиотека попада и един уникален екземпляр от антологията с дарствен надпис от Дора Габе. На първата страница се чете лаконичното посвещение „На Бояна от Дора 5. I. 922“. От надписа става ясно, че антологията попада при Боян Пенев една година след обнародването ѝ. Това е време, когато житейските пътища на Боян Пенев и Дора Габе вече са поели в различни посоки, но продължава да ги свързва съвместната им работа. Антологията „Полски поети“, която отдавна е библиофилска рядкост, е с обем от 156 страници и включва избрани стихове от 21 полски автори, преведени от Дора Габе, както и пространен предговор, подготвен от Боян Пенев. Това е петата книга от поредицата „Полска

библиотека“, която се осъществява под редакцията на Дора Габе-Пенева, А. Ганчева, д-р Ст. Грабовски, Ст. Костов и проф. Ст. Младенов.

Антологията е опит да се отрази палитрата на полската литература през интелектуалния прочит на Дора Габе и Боян Пенев. Авторите са представени с различен брой произведения, кратки животописни бележки и портрети. Включени са стихове на

Адам Мицкевич³ (1798–1855), Юлий Словацки (1809–1849), Зигмунт Красински (1812–1859), Циприан Норвид (1821–1883), Адам Асник (1838–1910), Мария Конопницка (1846–1910), Казимир-Пшерва Тетмаер (1865–1940), Вацлав Ролич-Лидер (1867–1912), Станислав Виспянски (1869–1907), Ян Каспрович (1860–1926), Люциан Ридел (1870–1918), Зенон Пшесмицки-Мириам (1861–1944), Тадеуш Мицински (1873–1918), Леополд Стаф (1878–1957), Йежи Жулавски (1874–1915), Едвард Слонски (1872–1926), Здислав Дембицки (1871–1931), Едвард Лешчински (1880–1921), Илла Иллакович (1892–1983), Юлиан Тувим (1893–1953), Казимир Вежински (1894–1968).

Защитник на „мощната творческа индивидуалност“, проф. Боян Пенев определя поезията като „свещенодействие“ и предлага анализ на отделни автори, творби или фрагменти, включени в антологията, като още в първите редове на предговора декларира, че „полската поезия в много отношения е резка противоположност на нашата“ и „с много свои страни би могла да служи за образец на нашите поети“ (Габе-Пенева 1921: V) и по този начин защитава подбора, направен от съставителката. От своя страна Дора Габе е убедена, че поезията „се създава с тревога“ (Михаил 1994: 5), а нейната собствена мяра за поезия е Яворов. В послеслова на книгата тя също прави кратък анализ на антологията, като изтъква, че „тая книга е само една основа за една бъдеща пълна антология“, и смята, че „от дадените откъслечи читателя не може да добие пълна представа за голямото богатство на полската поезия“, като подчертава, че някои от авторите са включени „само с това, което може да се намери тук“, а други са влезли в антологията „само защото стиховете им представляват за нас известен интерес“ (Габе-Пенева 1921: 151).

Ако направим прочит между редовете, уникалният екземпляр от антологията, съхранен в Университетската библиотека чрез личната библиотека на проф. Боян Пенев, разкрива много. Зад лаконичния

³ Имената на авторите са дадени по начина, по който са отразени в антологията.

дарствен надпис прозират отношенията между двамата и се налага усещането, че те гледат в различни посоки. Краткото посвещение на Дора Габе, на пръв поглед лишено от емоции, остава по-скоро израз на дълбоко уважение и тясна интелектуална връзка между съставител и съавтор. Редно е да се отбележи и един друг факт. Почти при всички книги от библиотеката си проф. Боян Пенев е поставил върху заглавната страница своя автограф. Много малко са книгите без автограф, а антологията попада сред тях. Днес е трудно да гадаем „защо“. Важен е фактът, че той е съхранил грижливо книгата.

Книгите с автографи и дарствени надписи са маркер на съответната епоха и благодарение на двойствената си комуникативност могат да предават послания. Тези екземпляри, носещи едновременно белезите на дарители и притежатели, придобиват своя собствена неповторима индивидуалност, която ги превръща в забележителни книги, имащи способността да напомнят за значими събития и лица.

Литература

Габе-Пенева 1921: Габе-Пенева, Д. *Полски поети*. София, 1921.

Петкова, Шопова 2011: Петкова, Л., Шопова, С. *История на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ 1888–1944*. София, 2011. с. 275.

Михаил 1994: Михаил, М. *Тъжните очи на миналото: Дора Габе разказва*. София, 1994.

